



# GIRONA, els gironins i la Fontana d'Or

**per JOSEP PLA**

Avui, sembla de tota evidència que la casa particular millor i d'una més gran bellesa de Girona és la «Fontana d'Or», després de la transformació i conservació que s'hi ha fet en aquests últims anys. Ara, tal com ha quedat, aquesta casa s'inaugurarà i el públic la podrà veure al seu gust i amb tota llibertat.

Al meu modest entendre, la «Fontana d'Or» i la seva gran importància no prové pas del fet d'ésser una casa construïda segons un estil antic, inqüestionable i universalment acceptat. Hi ha documents arquitectònics que s'han fet en un temps determinat i segons un estil perfectament inqüestionable, que són horripilants. I n'hi ha d'altres que es feren en una època precisa i segons un estil estricte i precís, i han resultat. Es el cas de la «Fontana d'Or». Es una casa estil de gran categoria, impressionant i demés és una casa encertada, ben trabada, perfectament encaixada. Es una casa plena d'enginy, de força, de delicadesa i de gràcia. El fet demostra probablement que quan la «Fontana d'Or» fou construïda, hi havia a Girona, una determinada quantitat de persones que tenien moltes coses al cap;

aquest, és, al meu entendre, el fenomen real de la cultura. La cultura és un immens esforç per fer les coses bé, ordenades, perfectes, acabades, segons un ordre d'obsessió, de continuació i de projecció sobre el temps. Tot el demés és una manera com una altra de parlar-ne.

He viscut a Girona durant molt de temps. Hi vaig estudiar el batxillerat a l'Institut del carrer de la Força, intern en el col·legi dels Germans Maristes, que estava situat en el rovell mateix del barri eclesiàstic. *Hi vaig fer, a més a més, el servei militar en el regiment d'Assia, estatja al quarter del convent de Sant Domingo, de l'ordre dels Dominics, que fou desafectat pels decrets de la desamortització de Mendizàbal.* Tots els meus records de Girona, cada dia més obsessiònants, tenen per marc, no pas la Girona màs arcaica, la més vella amb tota seguretat. La Girona eclesiàstica.

Com a intern dels Maristes, teníem un dia i mes de forma familiar. L'àvia Marieta, una pagesa de Montràs, enormement caute i molt enraonada, venia a buscar-me i baixàvem a Girona, anàvem a dinar a la Fonda del Comerç, que s'hi menjaba molt bé i amb una prodigiosa abundància; carrer de Ciutadans; en els baixos encara se sentia la farum dels cavalls de les diligències que anaven a França. Aquesta meua primera estada a Girona es situa entre als anys 1908 i 1913. Ja ha passat aigua sota els ponts de l'Onyar! Després anàvem a fer unes visites a tots els il·lustres gironins que estuejaven al Canadell de Calella de Palafrugell. El primer era el vell Sr. Vinyals que vivia en la seva casa de la plaça del Vi, amb la seva senyora, nascuda Font, una senyora petita, rossenca, d'una discreció absoluta, i amb la seva gran fillada. El vell senyor Vinyals era un home agitat, molt vermell de cara, que semblava tendir a l'aplopegia. Propietari del seu gran mas de Flassà, sobre el Ter i de l'acèquia Vinyals que rega una part del pla de Bordils. La senyora Marieta el trobava un personatge tan il·lustrat, que s'hi encantava. Després anàvem a saludar al Sr. Pérez Xifra, que trobàvem a la seva farmàcia en el trencall de la plaça del Vi. Havia estat senador lliberal per la província: era un home de mitja mida, moreno, guapo, una barreja d'esnobisme pietós i de frivolitat que no acabava mai de ser popular. En acomiadar-nos, li prometièiem d'anar a saludar a la seva senyora, *l'impressionant donya Pilar, i aixís quedaba content i satisfet.* Després anàvem a saludar a don Albert de Quintana, el vell, gran advocat, casat amb una senyora de Palafrugell, una senyora Vergés. Era un home alt, esbelt, una mica decantat de coll, gran persona, i que a mi em semblà sempre admirable. La meua idea és que era un home profundament escèptic, però sempre entusiasta. Jo he estimat molt al vell Quintana, i crec que en l'impressionant tertúlia que tingueren a Palafrugell els Vergés-Barris hi féu un paper considerable. No faltava mai la visita que fèiem al coronel cap de la Guàrdia Civil de la província de Girona, el coronel Marell, que era casat amb

una senyora de la família Farigola de Palafrugell. Era un home ferreny i de peus molt ben posats a terra. Li agradava més d'escoltar que de parlar. Sabia perfectament el reglament. La senyora hi era casada amb segones núpcies. Les primeres es produïren amb un senyor de Palamós, molt important en la indústria surera. El senyor Marell era català: a Calella i a Palafrugell, parlava el català però desseguida que havia passat el terme, es posava a parlar en castellà. No el parlava pas gaire bé. Els reglaments eren castellans i la comprensió era aquesta. Era una gran bona persona. Era un funcionari militar sense taca. Després anàvem a veure a l'apotecari Roca en la plaça de l'Oli, també casat amb una senyora de Palafrugell, de la família Jubert, que s'havia especialitzat fent taps per a Anglaterra. L'apotecari Roca era un home petit, corpulent, gras, que parlava poc però sense afectació. Anava al Casino de Girona. A l'estiu, a Calella, era un pescador poc afortunat. Era una gran persona, admirable. Després pujàvem un moment a saludar a la Sra. Pilar Pérez-Xifra. Era una senyora grossa, de sacsons abundants, molt animada. Era presidenta de les senyores d'Acció Catòlica d'aquestes terres i tenia vara alta al Bisbat. No callava mai: la seva fluència era inagotable. La visita només s'acabava quan l'àvia Marieta, acaparada pel xàfec verbal, insinuaba que perdria el tren per Flassà. Era una senyora impressionant. Després, passàvem a saludar a la Sra. Vda. Prim, que vivia molt aprop. Aquesta Sra., que n'era molt, venia els estius a Calella i després amb la família, a Bordils i Girona, a la casa del carrer de Ciutadans. *Es per aquesta raó que jo he conegut aquesta família i aquesta casa.* Es aquesta casa la que avui és la «Fontana d'Or». Voleu creure que no m'en vaig ni adonar? Acabo de citar en aquest excessivament llarg paràgraf, alguns gironins importants. Voleu creure que no els vaig sentir dir ni una paraula sobre Girona? Hi vivien, és clar, i hi tenien una posició preponderant. Però hi vivien com si Girona no existís, com si fos una cosa oblidada i al marge. També hi havia un cert nucli d'intel·lectuals, que en part he conegut i tractat. Diego Ruiz, Bertrana, Monsalvatge, Palol, Rahola, els Masó, els Pla, etc. Era un grup molt renover que aspirava a transformar la ciutat.

Llavors Girona tenia 16 ó 17 mil habitants. Era una ciutat molt trista. Els uns deien que era una ciutat levítica. Altres que era ofegadament provincialiana. Altres que era massa militar. Altres, encara, que els botiguer sempre manaven. Jo no sé el que llavors era Girona: només em sembla que era una ciutat de mercat. Del mercat del dissabte. El fet era aquest. El demés era secundari. Era una ciutat trista? Hi havia unes senyoretetes molt guapes, que tenien molta vivor a la cara y unes cames admirables. Però devia ser una ciutat trista; quan hi arribava D. Santiago Rusinyol (que és l'home més trist que he conegut en la meua vida) semblava que sortís un moment el sol. El Casino era llòbreg. He vist sortir



*Vista del pati gòtic*

de casa seva a l'historiador Botet i Sisó que vivia darrera del Cafè Norat i travessar el fum de la torrefacció del cafè amb un aire trist, pobre, arnat, deprimat. El Sr. Botet i Sisó ha conegut aquestes terres, com ningú altre, que jo sàpiga. Davant de la sastreria del Sr. Babot, que era molt aprop del Pont de Pedra, hi havia, quan es feia fosc, una tertúlia a la que hi assistien grans personatges de la localitat. Tothom tenia un aspecte aclaparat.

A Girona els aparadors eren miserables, tronats, obscurs. Anys més tard, la Sra. Mundeta il·luminà la seva botiga a la plaça de les Cols, els

seus aparadors i l'èxit fou extraordinari. Tot era amagat, eròtic, lateral.

Girona és una població plena de coses d'art. Hi havia un barri eclesiàstic, que era pràcticament desert. Hi havia una població de mercat que era a la dreta seguint el curs de l'Onyar. Començava la Girona nova a la riba esquerra d'aquest riu, que arribava a la plaça del Marquès de Camps i a la de l'Estació. El nucli antic de Girona era la ciutat de mercat. L'altre, el nou, que en aquests últims anys ha crescut tant, és horripilant. Tot hi ser una població plena de coses d'art, els gironins no semblaven donar-hi cap

importància. Sempre he trobat escassíssims gironins a la catedral. Tampoc he vist gironins a la vall de Sant Daniel, que és una meravella. A la Devesa, quan d'estudiant hi anàvem a jugar al foot-ball, trobàvem de vegades algun capellà o algun soldat enyoradís. Ara hi va més gent, sobretot a l'estiu perquè hi ha establiments de ball. La catedral i en general el barri eclesiàstic, no tingué mai accessos còmodes ni adequats. El pas del tren entre Girona i la Davesa ha estat fatal. El gironí, durant segles s'ha quedat a casa en el seu medi entaforat. Ara, l'explosió turística ha donat més moviment als accessos de Girona, però no gaires. La ciutat que s'ha fet aquests últims anys, és la bogeria del pam quadrat, l'anarquia total.

I arribat a aquest punt, voldria dir una altra cosa anticonvencional, que espero que em perdonaran. Girona en aquest moment és una ciutat desagradable. En general, les ciutats, agraden poc a la gent que hi viu i aspiren a sortir-ne sempre que poden. El fet és general i a Girona molt accentuat. Tot hi és massa estret, engavanyat i entaforat. La quantitat d'automòbils es fabulosa. Aquests casos succeeixen per tot, però indefectiblement per anar a donar un vol, per sortir del lloc on un hom viu habitualment, de seguida que l'ocasió es presenta. Aquesta és una de les explicacions de l'enorme quantitat d'automòbils que hi ha. La gent vol exhalar-se, sortir, respirar.

Què s'ha de fer a Girona, doncs? Primer s'ha de reforçar i fer més assequible el barri eclesiàstic. Quan es faci el Museu a les Agües, s'haurà fet una gran obra ciutadana. En la Girona dels últims anys, em sembla que hi ha ben poques coses a fer. Com que la ciutat creixerà molt més, el que es vagi fent després del que s'ha construït fins ara, s'ha de portar a cap mb un altre criteri, amb molta més amplitud, amb una imaginació que fins ara no ha existit, i que ha produït un autèntic desastre.

Queda la Girona del mercat. En aquesta part de Girona l'aparició de la «Fontana d'Or», presenta un criteri molt acceptable. En aquesta part, hi ha pures meravelles. Algunes són perfectament conegudes i altres s'han de descobrir i posar a la vista de la gent. Jo comparteixo el criteri de molts membres de la Societat de la Vella Girona en el sentit de què en aquesta part hi ha moltes Fontanes d'Or sofisticades i en gran part destruïdes pel pas del temps, el mal gust i les follies humanes. S'ha de fer, en una paraula, una ciutat molt més agradable. S'han de descobrir els edificis meravellosos que hi ha i tirar per terra les cases insignificants i fer petites àgores. S'han d'aprofitar els jardins, no en forma d'aquestes sinistres zones verdes, sinò perquè serveixin, perquè formin part de la vida de la gent. Es dir, primer s'ha de treure del cap de tants gironins l'idea de què Girona no té remei. De tants gironins que viuen a Girona com si no existís, com si fos una fatalitat. No. L'aparició de la «Fontana d'Or» demostra que en aquest espai de Girona hi ha una altra ciutat que s'ha de descobrir i posar en clar. Es el que s'hauria de fer. Un treball ple d'entusiasme y de vitalitat podria descobrir una altra ciutat, que seria d'una gran bellesa i molt agradable. Hauria de ser un treball de cinquanta anys, xifra irrisòria quan no es tracta de coses personals.

Aquesta inauguració de la «Fontana d'Or», no és pas solament, doncs, l'aparició d'una meravellosa casa, que serà l'esdeveniment màxim de les Fires d'aquest any. Aquesta aparició, dóna un criteri, i una senyal, a més a més, pel que hauria d'ésser l'urbanisme d'aquesta part de la ciutat. Els visitants que aquests dies vagin a veure la «Fontana», tindran una sensació de no trovar-se a Girona. Pels qui vindran després de nosaltres, el treball que proposo representarà la sorpresa de trobar-se amb una altra ciutat.